

A képmagnó alkalmazása a földrajztanításban

Iskolánk 1984 tavaszán VHS-rendszerű Siemens típusú távvezérelhető képmagnót vásárolt. Örömmel fogadtuk, nagy lehetőséget éreztünk benne az oktatás színesítése, hatékonysága, korszerűsítése terén. Az információközvetítés sokoldalúan és eredményesen felhasználható audiovizuális eszközöknek tartjuk.

A képmagnót egy központi stúdióban helyeztük el. Innen zárt láncú hálózaton keresztül 24 terembe adható ki a kép egy erősítővel. A képmagnó a szaktantermekből vezérelhető, a nevelőnek csak a távkapcsolót kell magával vinni.

Sok megoldásra váró kérdés merült fel bennünk. Mit vetítsünk, mikor, milyen céllal, honnan szerzünk adekvát filmeket stb.?

Földrajz szakos tanár vagyok. Az anyagot egyelőre a tévé műsorából gyűjtöm. Elsősorban az ITV adásait veszem fel. Válogatok egyéb ismeretterjesztő műsorokból is. Pl.: Deltácska, A világ nagy városai, Játékos időtöltések, Hazánk tájai, A hét, Még menthető stb. Egy év alatt sok hasznos filmrészlet gyűlt össze.

Milyen célra használom?

A felvételekben vezető szerepe van a filmszemléltetésnek. A színes hangosfilm nyújtja a valósághoz legközelebb álló szemléletet. Rövid idő alatt nagy területet képes bemutatni. A fogalmakat, jelenségeket tágabb környezetben, mozgásukban, változásukban, folyamatában szemlélteti. Ezért feltétlen helyet kell kapnia a korszerű oktatás folyamatában.

– Az általános fogalmak jellemző tartalmi jegycinek megfigyeltetésére. Pl.: hatodik osztályban az „ültetvényes gazdálkodás” fogalmát kell kialakítani. Levetítem a „Legforróbb földrészt” című film részletét, amely bemutatja, hogy nagy területen azonos növényt termelnek, gépi műveléssel, és hogyan szállítják azt külföldre.

– Fogalmak felismertetésére. Pl.: filmrészletet mutatok a szavannáról, őserdőről, gleccserről vagy lavináról. A tanulók elemzik a látottakat, megnevezik a fogalmat és indokolják, hogy mire alapozzák megállapításukat. Ismétlő-rendszerző órán a mérsékelt éghajlati öv éghajlatait trükkfilmen mutattam be. A tanulók megfigyelhették a téli–nyári hőmérsékletet, a csapadék mennyiségét és eloszlását. Ezek alapján megnevezték az óceáni, mediterrán stb. éghajlatokat, amit lapra írtak. Ezután a film közölte velük a helyes választ. Gyorsan tájékozódhattam, hányan ismerték fel pontosan tartalmi jegyeik alapján a földrajzi fogalmakat.

– A földrajzi folyamatokban lejátszódó mozgások, változások felismertetésére. Pl.: a kö- és homoksvatagok kialakulása; A gleccser és lavina kialakulása és munkája; A tenger pusztító munkája a magas partnál.

Mivel a film gyorsan visszapergethető, a változás eredményét nyomban összehasonlíthatjuk az eredeti állapottal. Így a folyamatot erőteljesebben érzékeltethetjük. Ha szükséges, a megfigyelést többször megismételhetjük.

– Segíti a földrajzi folyamatok szóbeli ismertetését, ha azok szakaszait élesen elhatárolva figyeltetjük meg.

– Az összefüggések felismerését is könnyebbé teszi. Pl.: ahol lépcsős a felszín, zuhatagok a folyó – nem hajózható.

– Gyakran segíthet nevelési feladatok megvalósításában is. Hatékonysága egyszerűen abban rejlik, hogy minden gyermek szeret tévét nézni, figyelmét leköti. A film

a maga összetett lehetőségeivel – kép- és hanghatásával, esztétikus megvalósítással – erőteljesebben hat az érzelmekre, nem kell magyaráznunk.

– Alkalmazható a tankönyv elavult szövegének javítására, kiegészítésére, gazdasági változások bemutatására.

Hogyan illesztem a képmagnót az oktatási folyamatba?

– E rövid idő alatt azt tapasztaltam, hogy legeredményesebben az új ismeretek feldolgozásánál használható. Az adott tanítási egység anyagának megbeszélése során egy probléma megoldásaként levittem a felvétel egy részletét. Menet közben, ha valamilyen kiemelten akarok megfigyeltetni, megállítható, amíg elvégezzük az elemzést, majd a vetítés befejezése után általánosítunk.

– Használok rögzítés céljából is. Ilyenkor a megismert szabályokat, törvényszerűségeket utólag szemléltetem.

– Témák bevezetésekor motivációs céllal az érdeklődés felkeltését segítheti.

– Eredményesen használtam ismétlő-rendszerező óra egy-egy szakaszában.

– Számonkérésre is alkalmazhatjuk. Pl.: Hasonlítsd össze a Magas-Tátra és a Mátra képei alapján a magas- és középhegységet!

Ez az év iskolánknál az anyag- és tapasztalatgyűjtés, a próbálkozások ideje volt. Annyit már elmondhatunk, hogy használata feltétlen ajánlott, különösen hasznos a természettudományos tárgyak oktatásában. Persze, nem mindenáron, csak amikor indokolt a munka gyorsítása, minősége, vagy a tiszta fogalmak kialakítása érdekében.

Tekintsük át a didaktikai szempontból legelőnyösebb tulajdonságait!

– Rendelkezik mindazokkal a tulajdonságokkal, melyekkel a mozgó film, de kezelése sokkal egyszerűbb. Szoros kapcsolatot teremt a tananyag és a valóság között. Megkönnyíti a gyakorlati étellel való együthaladást. Nincs adásidőhöz kötve, mindig kéznél van.

– Az óra folyamatában akkor és annyi ideig használom, ameddig szükségesnek tartom.

– Többször levitethető: a téma indításánál, részösszefoglalásnál vagy ismétléskor.

– Megfigyelés céljából leállítható. Visszapörgethető. Átugorhat részleteket. A műsor közvetítése többször megszakítható, hogy a látottakat a tanár magyarázattal egészítse ki, kérdésekkel ellenőrizze a megértést. Összekapcsolhatja térképmunkával is.

– A tanulók nem érezhetik magukat „moziban”, mert minden tudatosan, meghatározott cél érdekében, tanári irányítással történik. Fontos, hogy mindig kapjanak feladatot, megfigyelési szempontot.

Természetesen a pedagógus ezt az irányító munkát csak akkor tudja eredményesen végezni, ha nagyon jól ismeri az anyag legapróbb részleteit. Ezért többször meg kell néznie. Jó, ha pontos feljegyzést készít tartalmáról, a képek, jelenségek sorrendjéről. Ebből következik, hogy a tanár részéről nagyon gondos, előrelátó, sok időt igénylő felkészülést jelent a tanítási óra előtt. Oktató munkánkat viszont megkönnyíti, eredményesebbé teheti.

Hiszem, hogy érdemes vele dolgozni, és egyben ajánlom valamennyi iskolavezető és szaktanár figyelmébe.